

Diverzita mokrad'ových biotopov na príklade Šaštínskeho potoka na Záhori

Diversity of wetland habitats the example of the Šaštín Stream
in Záhorie Lowland

MILAN VALACHOVIČ

Botanický ústav, Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Dúbravská cesta 9,
845 23 Bratislava, milan.valachovic@savba.sk

Abstract: Small streams and water bodies play an important role in the territory of the unique Záhorie region. In its northern part, numerous streams can be found that meander along their entire length, or at least partially, in depressions between sand dunes. These water bodies significantly enrich the biodiversity of an area. A wide range of plant communities and habitats occurs here, from aquatic and wetland habitats to alluvial forests, which are confined to the narrow water-courses. Meanders have been preserved mainly in forested landscapes. In deforested areas (fields, meadows, pastures), they are often straightened and transformed into canals. From a phytocenological point of view, the most numerous biotopes were stands of association belonging to the *Sparganio-Glycerion* and *Phragmition communis* alliances, whose characteristics varied depending on whether the groundwater level was above or below the soil surface.

Key words: Borská nížina Lowland, Special Areas of Conservation (SAC), wetland plant communities.

Úvod

Záhorie predstavuje na Slovensku z botanického hľadiska pomerne špecifický typ krajiny určený predovšetkým geologickými a pedologickými podmienkami, geomorfológiou krajiny, čiastočne aj hydrológiou, regionálnou klimatickou situáciou a spôsobom využívania krajiny. Najznámejším fenoménom sú rozľahlé borovicové lesy (do značnej miery ide o monokultúrne porasty) a pestré psamofytne biotopy (Lukniš 1972).

Z hľadiska biodiverzity patria medzi pozoruhodné aj mokrad'ové biotopy (vodné, prípotočné, prameniskové, slatinné biotopy) a taktiež nížinné aluviálne lesy lemujúce vodné toky. Konkrétne sme sa zamerali na Šaštínsky potok, ktorého stredná časť toku bola zaradená medzi územia európskeho významu (angl. skratka SAC). Konkrétne ide o územie registrované pod národným kódom SKUEV 0220 s rozlohou 28 ha. Dôvodom ochrany sú fragmenty dubovo-brestovo-jaseňových lesov (biotop LES01.2) a relatívne časté prípotočné jelšové lesy (biotop LES01.3). Len sporadicky sa tam vyskytujú miesta s makrofytnou vegetáciou nížinných riek (biotop VOD06). Druhovú biodiverzitu je zaujímavá výskytom niektorých chránených bezstavovcov – vážky (*Cordulegaster he-*

ros) a chrobákov (*Cucujus cinnaberinus*, *Cerambyx cerdo*, *Lucanus cervus*; viď www.soprsr.sk). Z rastlinných druhov sa v celom povodí žiadne vzácne a chránené druhy nezaznamenali. Napriek tejto skutočnosti je celé povodie, čiže nielen úsek daného SKUEV, zaujímavé z biotopového pohľadu. Cieľom práce bolo poukázať špeciálne na vodné a mokraďové biotopy, ich ekologickú funkciu a význam pri zvyšovaní pestrosti a rôznorodosti stanovísk.

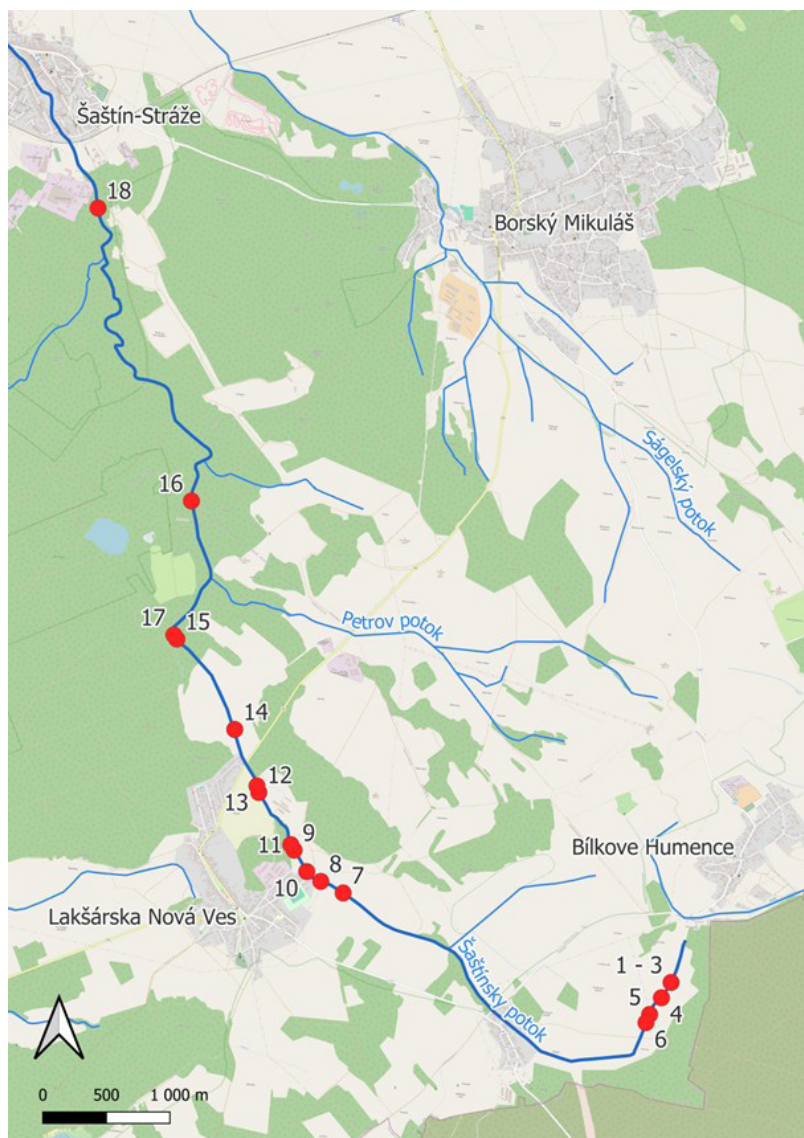
Materiál a metódy

Šaštínsky potok je ľavostranný prítok rieky Myjava s dĺžkou 12,5 km. Pramení juhozápadne od obce Bilkove Humence v lokalite Hružove lúky, v nadmorskej výške približne 238 m. Od prameňa tečie sprvu na JJZ, potom sa stáča na Z k osade Mikulášov, potom SZ smerom k Lakšárskej Novej Vsi a po prechode cez polia meandruje borovicovým lesom. Po opustení územia CHKO Záhorie tečie do Šaštína a v jeho centre ústi do rieky Myjava. Výskum sa zrealizoval v období od augusta do konca októbra 2023. Postupovalo sa od prameňa k ústiu a pozornosť sa venovala zmapovaniu rastlinných spoločenstiev. Ich výber sa robil selektívne, pozornosť sa sústredila na dobre floristicky a štruktúrne vyvinuté typy, kde diagnostické druhy dosahovali vysokú pokryvnosť. Celkom 18 zápisov sa robilo podľa metodiky zürišsko-montpellierskej školy (Braun-Blanquet 1964), s použitím upravenej 9-člennej stupnice abundancie a dominancie (Barkman et al. 1964). Na ostatných častiach toku sa robil len súpis takých rastlinných druhov, ktoré sa viazali priamo na koryto potoka, alebo bezprostredne na jeho brehy.

Tabuľka zápisov (tab. 1) zachytáva rastlinné spoločenstvá zaznamenané v alúviu potoka (hodnoty pokryvnosti $m = 2m$, $a = 2a$, $b = 2b$). Poradie zápisov korešponduje s väzbou biotopov na vodu, čiže v ľavej časti tabuľky sú sústredené najviac hydrofílné, vodné spoločenstvá, nasledujú brehové rastlinné spoločenstvá a tabuľka končí dvomi lesnými zápsmi. Na orientačnej mapke (obr. 1) sú jednotlivé lokality číslované od prameňa k ústiu a toto číslovanie je zachované aj v tabuľke 1. Mapka zachytáva orientačnú polohu zápisov, presné koordináty všetkých zápisov sú uvedené v zozname lokalít. Nomenklatúra cievnatých rastlín korešponduje s aktuálnou databázou SloPlantList (Letz et al. 2021+). Nomenklatúra vegetačných tried rešpektuje hierarchický systém EuroVegChecklist (Mucina et al. 2016). Mená zväzov, asociácií, ako aj jednotky biotopov sú podľa Katalógu biotopov Slovenska (Šuvada 2023).

Výsledky

Miesto, kde sa mal nachádzať prameň, bolo v auguste bez vody. Išlo o nepatrnú depresiu v lesíku, kde okrem dubov, borovic a agátov rástlo zopár jelší. Suchý kanál po opustení lesa bol zaplnený hustým travinno-bylinným porastom s dominanciou druhov *Solidago gigantea*, *Calamagrostis epigejos*, *Eupatorium cannabinum* a *Juncus effusus*. Nápadnejší druh bol iba *Dipsacus laciniatus*. Prvá voda sa na dne kanála objavila až po desiatkach metrov, najskôr sa dalo rozlíšiť na úseku dlhom asi 15 m druhovo veľmi chudobné spoločenstvo *Scirpetum sylvatici* (tab. 1, zápis č. 1), typické skôr pre biotopy vlhkých lúk (LKP06), ktoré prešlo v zavodnenom koryte do porastu asociá-

Obr. 1. Rozloženie zápisov od prameňa až po mesto Šaštín-Stráže.

Fig. 1. Distribution of plots from the spring zone to the Šaštín-Stráže town.

cie *Glycerietum fluitantis* (tab. 1, zápis č. 2) reprezentujúcej biotop BRP07. Do oboch spoločenstiev prenikajú ruderalné druhy z brehov kanála, hlavne *Cirsium arvense*, *Solidago gigantea*, *Urtica dioica*, *Carex hirta*, ktoré niekde tvoria husté porasty priamo v koryte (tab. 1, zápis č. 3). Nápadnou zmenou sú krátke úseky, kde sa miestami presadil *Phragmites australis* (tab. 1, zápis č. 4), alebo *Typha latifolia* (tab. 1, zápis č. 5) a ktoré sa dajú týmito dominantami priradiť aj k zodpovedajúcim asociáciám, *Phragmitetum australis* a *Typhetum latifoliae* (obe asociácie spadajú pod biotop VOD10). Z hľadiska mapovania biotopov ide o mozaiku biotopov VOD10 a BRP07 a tie sa striedali v nadväznosti na hladinu vody v kanáli. Prvý úsek od „prameňa“ po prvý mostík meria asi 1 km a rastlinstvo si po celej jeho dĺžke zachovalo tento charakter. Okolité plochy po oboch stranách kanála tvorili opustené polia s dominanciou *Setaria viridis* a *Echinochloa crus-galli* a aj iných burín.

Ďalší úsek po začiatok obce Mikulášov meria tiež približne 1 km a spočiatku sa nemenil ani vzhľad biotopu. Zaujímavejšou zmenou bolo spoločenstvo s dominanciou druhu *Alisma plantago-aquatica* (tab. 1, zápis č. 6), ktoré by svojím zložením mohlo inklinovať k asociácii *Alopecuro-Alismatetum plantaginis-aquaticae* (biotop VOD08). Na tomto úseku sa vyskytlo zopár kvitnúcich rastlín druhov *Butomus umbellatus*, *Valeriana officinalis* a jeden exemplár *Cirsium canum*. Neskôr kanál prechádzal z hustého porastu *Phragmites australis* do riedkeho jelšového porastu. Zvýšené zatienenie, ako aj fakt, že voda sa úplne vytratila, spôsobilo, že dno kanála na dlhších úsekoch zostalo bez rastlínstva. Pred obcou sa v nízkej výsadbe topoľa presadil hustý porast neofytného druhu *Solidago gigantea*. Právý breh potoka na dlhšom úseku lemovalo strnisko s výsevom druhov ako *Phacelia tanacetifolia*, *Trifolium incarnatum*, *Raphanus sativus*, *Vicia pannonica* pravdepodobne so zámerom získať v budúcnosti hodnotnejšie seno, alebo vylepšiť úživnosť piesčitej pôdy. Avšak často sa na poli vyskytovali aj *Ambrosia artemisiifolia*, *Conium maculatum*, *Datura stramonium* a iné buriny.

Potok následne pretekal záhradami v osade Mikulášov. Brehy potoka boli zväčša vykosené, bolo vidieť aj zavlažovacie hadice na čerpanie vody a na jednom mieste malú hrádzu, nad ktorou sa na pár metroch rozšíril porast asociácie *Lemnetum minoris*, čo je typický reprezentant biotopu VOD01a. Potok po opustení osady smeruje SZ smerom k Lakšárskej Novej Vsi, pričom ľavý breh tvorí lesný porast (borovica, jelša) a pravý breh oddeľuje od kukuričného poľa úzky pás trsti obyčajnej (*Phragmites australis*). Vegetácia v koryte sa nedala priradiť k žiadnemu spoločenstvu a viac-menej mala rovnaký charakter. Len na jedinom mieste sa našiel fragment asociácie *Beruletum erectae* (tab. 1,

zápis č. 7), ktorý opäť spadá do biotopu BRP07. Opakovali sa porasty s dominanciou *Scirpus sylvaticus*, *Typha latifolia*, ale najmä trsti, ktorá sa tiahla až po začiatok obce (tab. 1, zápis č. 8). Z menej častých druhov tu rástli *Cirsium oleraceum*, *Carex paniculata*, *Scrophularia umbrosa*, *Angelica sylvestris*.

Pri mostíku blízko futbalového ihriska je hrádza (stavidlo). Hlbšia (30 – 40 cm) a relatívne stojatá voda tu vytvorila podmienky pre mozaiku biotopov VOD01a a VOD10 reprezentovaných spoločenstvami *Lemnetum minoris* a *Sparganietum erecti* (tab. 1, zápis č. 9). Aj tu spestrilo brehy niekoľko kvitnúcich jedincov druhu *Butomus umbellatus*.

Za mostíkom sa potok vnára do lesa a zvýšený prietok ako aj čiastočné zatienenie vytvorilo podmienky pre vývoj asociácie *Glycerietum fluitantis* (tab. 1, zápis č. 10) a *Beruletum erectae* (tab. 1, zápis č. 11), prípadne bolo koryto bez vegetácie. Hĺbka vody v auguste bola max. 5 cm. Od žrebčina po cestný most na severnom okraji Lakšárskej Novej Vsi sa opäť zopakovali krátke úseky s *Typhetum latifoliae* (tab. 1, zápis č. 12), *Scirpetum sylvatici* (tab. 1, zápis č. 13), ale častejšie išlo o mozaiku bylín bez jednoznačnej príslušnosti ku konkrétnemu spoločenstvu. Tento úsek bol značne ovplyvnený aj navážkou stavebného odpadu.

Charakter kanála si tok ponechal aj od vyššie zmieneného mostu až po brod tesne pri lese. Hojně boli husté porasty *Phalaris arundinacea*, *Phragmites australis*, ale aj *Solidago gigantea*. Na miestach, ktoré slúžia ako brody a boli viac-menej bez vody, rástli *Berula erecta*, *Bidens frondosus*, *Ranunculus sceleratus* a pomerne vzácné *Iris pseudacorus*. Niekde brehy a dno kanála pokrýval biotop VOD09b zastúpený porastom *Carex acutiformis* (tab. 1, zápis č. 14). Po vstupe do lesa prechádzal tok do pôvodného koryta a začínal meandrovať. V tejto časti leží aj hranica územia európskeho významu SKUEV0220. Po obidvoch brehoch, ktoré sú miestami strmšie a potok je hlbšie zarezaný do pieskových brehov, sa vyskytuje *Alnus glutinosa*, *Ulmus laevis*, *Corylus avellana*, *Crataegus monogyna*, v menšom zasúpení *Quercus petraea*, *Betula pendula*, *Sorbus aucuparia* a ďalej od brehov ako dominanta už len vysadená borovica *Pinus sylvestris*. Cieľom tohto príspevku nebolo hodnotiť lesné porasty, sú preto na ilustráciu doložené len zápisom typického prípotočného jelšového lesa (biotop LES01.3) s *Aegopodium podagraria* v podraсте (tab. 1, zápis č. 15) a zápisom, ktorý predstavuje relatívne vzácnejšiu vegetáciu dubovo-brestovo-jaseňových lesov (biotop LES01.2; tab. 1, zápis č. 16). Alúvium je v celom úseku veľmi úzke, ale vzhľadom ku kontextu okolitej krajiny výnimočné. Vlastná vodná vegetácia sa prakticky zredukovala v lesnom úseku iba na spoločenstvo *Beruletum erectae*, ktoré jediné akceptuje zatienenie vodnej hladiny a chudobný piesčitý substrát na dne toku (tab. 1, zápis č. 17). Po prechode

z lesnej partie sa potok dostáva k okraju Šaštína. Najskôr sa rozšíri vďaka umelej nádrži pri závode Xella Slovensko s.r.o. Vodnú vegetáciu tu reprezentuje *Lemnetum minoris* a v hlbšej vode miestami zhľuky *Potamogeton crispus*. Brehy porastá *Carex paniculata*, *Phalaris arundinacea*, *Phragmites australis*, *Sparganium erectum* a *Typha latifolia*, na otvorenejšom úseku ostrica *Carex acutiformis* a na miestach s rýchlejšie tečúcou vodou sú porasty asociácie, ktorá sa v minulosti uvádzala pod menom *Veronicetum beccabungae* Kaiser 1926. V ostatných rokoch bolo navrhnuté asociáciu validizovať pod menom *Glycerio notatae-Veronicetum beccabungae* (Landucci et al. 2020), ktorý reprezentuje biotop BRP07. Fragment porastu zastupuje v tabuľke 1 zápis č. 18. Ide o relatívne vzácnejší typ spoločenstva na Slovensku (cf. Hrivnák 2025).

Následne sa potok dostáva popod železničnú trať do mesta Šaštín s konsekvenciami, ktoré sa v intravilánoch bežne vyskytujú, ako je znečistenie splaškovou vodou, zahádzanie koryta komunálnym odpadom a pod. Vegetácia sa na pár miestach obmedzila na hustejšie zárasty *Lemnetum minoris*, napr. pri moste na Štúrovej ulici a trsy *Phalaris arundinacea* v časti Alej, kde nakoniec potok ústi do rieky Myjava.

Prehľad zaznamenaných nelesných rastlinných spoločenstiev

Lemnetea de Bolós et Masclans 1955

Lemnion minoris O. de Bolós et Masclan 1955

Lemnetum minoris von Soó 1927

Phragmito-Magno-Caricetea Klika in Klika et Novák 1941

Sparganio-Glycerion Br.-Bl. et Sissingh in Boer 1942

Glycerietum fluitantis Nowiński 1930

Beruletum erectae Roll 1938

Glycerio notatae-Veronicetum beccabungae Landucci et al. 2020

Phragmition communis Koch 1926

Sparganietum erecti Roll 1938

Phragmitetum australis Savič 1926

Typhetum latifoliae Nowiński 1930

Phalaridetum arundinaceae Libbert 1931

Eleocharito palustris-Sagittarion sagittifoliae Passarge 1964

Alopecuro-Alismatetum plantaginis-aquaticae Bolbrinker 1984

Magnocaricion gracilis Géhu 1961

Caricetum acutiformis Eggler 1933

Molinio-Arrhenatheretea Tüxen 1937

Calthion palustris Tüxen 1937

Scirpetum sylvatici Ralski 1931

Tab. 1. Zápisy zaznamenané na lokalite Šaštínsky potok

Table 1. Relevés recorded at the locality Šaštínsky potok

Číslo zápisu zhodné s mapou	9	11	7	17	6	18	2	10	5	12	13	1	8	4	3	14	16	15
Dominantné druhy																		
<i>Sparganium erectum</i>	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Lemna minor</i>	m	.	.	.	.	.	+	+	+	.	.	.	+	+	.	.	.	.
<i>Berula erecta</i>	.	5	4	5	.	+	r	+	+	.	.	.	+	.	.	.	.	+
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	.	.	.	.	4	.	.	+	b	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Veronica beccabunga</i>	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Glyceria notata</i>	.	r	.	.	+	a	5	5	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Typha latifolia</i>	.	.	.	.	1	.	.	r	3	3	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Scirpus sylvaticus</i>	.	+	.	.	.	.	+	.	.	.	5	5	.	.	.	.	.	+
<i>Phragmites australis</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	5	5	.	.	.	.
<i>Solidago gigantea</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	a	1	1	a	4	.	.	.
<i>Carex acutiformis</i>	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	+	.	5	a	3
<i>Alnus glutinosa</i> E3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	4
<i>Aegopodium podagraria</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
Ostatné taxóny																		
<i>Solanum dulcamara</i>	.	r	.	+	+	.	1	.	a	1	+	a	a	b	.	a	.	r
<i>Urtica dioica</i>	.	.	.	+	.	.	.	.	+	1	a	.	1	1	3	1	+	1
<i>Bidens frondosus</i>	+	.	.	1	3	.	+	+	a	.	+	.	.	.	.	.	.	.
<i>Phalaris arundinacea</i>	.	.	a	+	.	+	.	1	.	a	1	.	.	.	.	+	.	.
<i>Eupatorium cannabinum</i>	.	.	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	+	.	r	.	.	+
<i>Lythrum salicaria</i>	.	.	r	.	1	.	1	.	+	.	.	+	r	.	.	.	.	.
<i>Mentha aquatica</i>	.	.	.	1	+	+	.	.	b	b	.	.	.	a	.	.	.	.
<i>Scrophularia umbrosa</i>	.	+	.	a	.	1	.	+	.	b	.	.	.	.	.	1	.	.
<i>Equisetum arvense</i>	.	.	.	.	.	.	r	.	.	+	.	+	.	+	a	.	.	+
<i>Lycopus europaeus</i>	.	.	.	+	1	.	+	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.
<i>Myosoton aquaticum</i>	.	.	.	.	.	.	.	r	.	.	1	1	.	.	.	a	.	1
<i>Cirsium arvense</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	r	.	+	+	.	r	.	+	.	.
<i>Symphytum officinale</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	r	+	+	.	.	+	.	.
<i>Veronica anagallis-aquatica</i>	+	.	r	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Calystegia sepium</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	+	.	a	.	.	.	.	.
<i>Humulus lupulus</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	+	.	.	.	.	.	+	.
<i>Persicaria lapathifolia</i>	1	.	.	.	.	.	a	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Alopecurus geniculatus</i>	.	.	.	.	1	.	.	.	a	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Číslo zápisu zhodné s mapou	9	11	7	17	6	18	2	10	5	12	13	1	8	4	3	14	16	15
<i>Carex hirta</i>	.	.	.	.	r	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.
<i>Ranunculus repens</i>	.	.	.	.	.	.	r	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Myosotis palustris</i> agr.	.	.	+	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Galium palustre</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	+	.	.	.	.
<i>Persicaria hydropiper</i>	.	.	.	1	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Lysimachia nummularia</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	1	.	.	.	.
<i>Scutellaria galericulata</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	+	.	.	.	.
<i>Epilobium hirsutum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	a	+	.	.	.	.	.	.	.
<i>Agrostis stolonifera</i> agr.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	r	.
<i>Galium aparine</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	+	.	.
<i>Athyrium filix-femina</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	b	+
<i>Glechoma hederacea</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	a	a
<i>Impatiens parviflora</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	+
<i>Mycelis muralis</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	+
<i>Phytolacca americana</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	+
<i>Brachypodium sylvaticum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	1
<i>Geranium robertianum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	+
<i>Carex remota</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	+

Taxóny s výskytnom v jednom zápise:

E₁: *Ulmus laevis* 16: 2a.

E₂: *Crataegus monogyna* 16: 2b; *Corylus avellana* 16: 2b; *Fraxinus excelsior* 15: +; *Prunus spinosa* 15: r; *Sorbus aucuparia* 15: 1; *Sambucus nigra* 15: +.

E: *Rorippa palustris* 9: r; *Carex acuta* 6: +; *Myosotis laxiflora* 18: 1; *Epilobium ciliatum* 5: +; *Bidens tripartitus* 5: +; *Persicaria maculosa* 5: +; *Butomus umbellatus* 5: r; *Cirsium oleraceum* 12: +; *Carex pseudocyperus* 17: r; *Iris pseudacorus* 13: +; *Artemisia vulgaris* 8: +; *Angelica sylvestris* 8: r; *Ambrosia artemisiifolia* 4: +; *Calamagrostis epigejos* 3: b; *Festuca rubra* 3: 2b; *Elymus repens* 3: 2a; *Achillea millefolium* 3: +; *Mentha longifolia* 14: 1; *Fallopia convolvulus* 14: 1; *Rubus caesius* 16: 2a; *Lysimachia vulgaris* 16: 2a; *Sorbus aucuparia* 16: 1; *Moehringia trinervia* 16: 1; *Corylus avellana* 16: +; *Juncus effusus* 16: +; *Chelidonium majus* 16: +; *Crataegus monogyna* 16: +; *Ulmus laevis* 16: +; *Dryopteris carthusiana* 16: +; *Pinus sylvestris* 16: r; *Frangula alnus* 16: r; *Quercus petraea* 16: r; *Stellaria* sp. 16: r; *Carex paniculata* 15: +; *Parietaria officinalis* 15: +; *Geum urbanum* 15: +; *Lapsana communis* 15: +; *Fallopia dumetorum* 15: +; *Sambucus nigra* 15: +; *Rubus* sp. 15: +; *Caltha palustris* subsp. *laeta* 15: +.

E₃: *Eurhynchium striatum* 16: r; *Plagiomnium affine* 16: 1; *Hypnum cupressiforme* 16: +; *Pseudoscleropodium purum* 16: +; *Mnium* sp. 16: +.

Lokality zápisov: číslo zápisu, lokalita, zemepisná šírka a dĺžka (DMS), nadm. výška (m), veľkosť plochy (m²), pokrývnosť (%), dátum zápisu, terénne číslo, číslo v databáze.

9. Lakšárska N. Ves, nádrže pri futbalovom ihrisku, 48°34'51" s. š., 17°11'30" v. d., 224, 50, E₁ 100, 17. 8. 2023, MV3853, TV#645759;
11. Lakšárska N. Ves, poniže nádrže, 48°34'57" s. š., 17°11'22" v. d., 224, 15, E₁ 85, 17. 8. 2023, MV3857, TV#645763;
7. Lakšárska N. Ves, od nádrže proti smeru toku, 48°34'47" s. š., 17°11'44" v. d., 224, 9, E₁ 80, 17. 8. 2023, MV3855, TV#645761;
17. Lakšárska N. Ves, pri lávke, 48°35'50" s. š., 17°10'28" v. d., 214, 7.5, E₁ 95, 17. 9. 1023, MV3863, TV#645752;
6. Mikulášov, poniže mostíka, 48°13'41.30" s. š., 17°13'41.50" v. d., 233, 16, E₁ 95, 11. 8. 2023, MV3852, TV#645758;
18. Šaštín, pred žel. mostom, 48°37'34" s. š., 17°09'34" v. d., 177, 3, E₁ 100, 30. 10. 2023, MV3868, TV#645767;
2. Mikulášov, bližšie k prameňu, 48°34'24.60" s. š., 17°13'44.40" v. d., 233, 18, E₁ 100, 11. 8. 2023, MV3851, TV#645757;
10. Lakšárska N. Ves, poniže nádrže, 48°34'56" s. š., 17°11'25" v. d., 224, 25, E₁ 95, 17. 8. 2023, MV3856, TV#645762;
5. Mikulášov, pri výbe (prvý mostík), 48°34'20.30" s. š., 17°13'42.30" v. d., 233, 14, E₁ 100, 11. 8. 2023, MV3847, TV#645753;
12. Lakšárska N. Ves, pri žrebčine Linek, 48°35'10" s. š., 17°11'08" v. d., 220, 20, E₁ 100, 21. 8. 2023, MV3858, TV#645764;
13. Lakšárska N. Ves, pri žrebčine Linek, 48°35'12" s. š., 17°11'06" v. d., 219, 16, E₁ 100, 21. 8. 2023, MV3859, TV#645765;
1. Mikulášov, najbližšie k prameňu, 48°34'25" s. š., 17°13'45" v. d., 233, 30, E₁ 100, 11. 8. 2023, MV3850, TV#645756;
8. Lakšárska N. Ves, od nádrže proti smeru toku, 48°34'50" s. š., 17°11'36" v. d., 224, 30, E₁ 100, 17. 8. 2023, MV3854, TV#645760;
4. Mikulášov, na S od mostíka, 48°34'20.50" s. š., 17°13'42.60" v. d., 233, 25, E₁ 95, 11. 8. 2023, MV3848, TV#645754;
3. Mikulášov, pri jelši, 48°34'23.70" s. š., 17°13'44.20" v. d., 234, 20, E₁ 100, 11. 8. 2023, MV3849, TV#645755;
14. Lakšárska N. Ves, S od obce, 48°35'25.10" s. š., 17°10'55.10" v. d., 214, 20, E₁ 100, 24. 10. 2023, MV3867, TV#645766;
16. Lakšárska N. Ves, alúvium pri lávke, 48°36'25" s. š., 17°10'24" v. d., 207, 400, E₃ 85, E₂ 40, E₁ 40, E₀ 2, 17. 9. 2023, MV3860, TV#645750;
15. Lakšárska N. Ves, širšie alúvium potoka, 48°35'49" s. š., 17°10'28" v. d., 215, 400, E₃ 75, E₂ 3, E₁ 95, 17. 9. 2023, MV3862, TV#645751.

Diskusia

Malé vodné toky majú na území Záhoria špecifický význam a zasluhujú si pozornosť. V severnej časti Záhoria sa dajú nájsť potoky, ktoré v celej dĺžke, alebo aspoň z časti, meandrujú v zníženinách medzi pieskovými dunami a takto významne obohacujú biodiverzitu územia. Ide napr. o Kalaštovský potok, Lakšársky potok, Ságelský potok, Zelenáčik a i. Primát medzi potokmi na Záhori má rieka Rudava a jej prítoky, ktorá je asi najlepšie preskúmanou riekou na Borskej nížine (Stanová 1993; Stanová & Grulich 1993; Pišút et al. 2023). Je celý rad rastlinných spoločenstiev a biotopov, od vodných a mokraďových až po lesné, ktoré sú viazané iba na úzke alúviá týchto vodných tokov. Meandre sa zachovali najmä v zalesnených úsekoch. Na odlesnených častiach (polia, lúky, pasienky) bývajú často napriamené. Platí to aj v prípade Šaštínskeho potoka.

Z fytoecnologického hľadiska najpočetnejšie zastúpenie mali v študovanom území porasty zväzu *Phragmition communis*, teda trstinové porasty mokraď (biotop VOD10), ktorých charakter sa menil v závislosti od výšky hladiny vody nad alebo pod povrchom pôdy. V čase zapisovania sa menej vyskytovali hygrofity a viac sa darilo nitrofilným druhom na brehoch potoka. Na miestach s vodou sa zachovali porasty patriace do zväzu *Sparganio-Glycerion* (biotop BRP07). Obidve skupiny, ako fytoceňoz tak aj biotopov, významne zvyšujú biodiverzitu priľahlého územia. Najmä v nížinách na rovinatých územiach s jednoduchou geomorfológiou ich význam narastá. Náhradnými stanovišťami týchto biotopov sú zvyčajne melioračné kanály, ktoré sú zväčša pozostatkom regulácií z minulého storočia. Kanály však plnia funkciu prirodzených tokov len čiastočne a naopak môžu byť zdrojom a biokoridorom pre šírenie nepôvodných druhov rastlín a živočíchov (cf. Valachovič 2023).

Význam vody v krajine, špeciálne v územiach kde sú ročné úhrny atmosférických zrážok pod 500 mm, je kľúčový. Preto aj všetky vodné toky, akými je napr. študované povodie Šaštínskeho potoka, si zasluhujú zvýšenú pozornosť a ochranu a to aj mimo úsekov, ktoré neležia priamo v hraniciach územia európskeho významu, alebo vyhlásených rezervácií.

Podakovanie

Za pripomienky k prvej verzii príspevku ďakujem R. Hrivnákovi, rovnako ako aj obom recenzentom. Autorom schematickej mapky je R. Šuvada, ktorému za to srdečne ďakujem.

Literatúra

- Barkman, J. J., Doing, H. & Segal, S. 1964. Kritische Bemerkungen und Vorschläge zur quantitativen Vegetationsanalyse. Acta Bot. Neerl. 13: 394–419.
- Braun-Blanquet, J. 1964. Pflanzensoziologie. Grundzüge der Vegetationskunde. 3. Aufl. Springer Verlag, Wien.
- Hrivnák, R. 2025. Three rarely occurring plant communities of *Glycerio-Sparganium* alliance (*Phragmito-Magnocaricetea* class) from Slovakia. Thaiszia – J. Bot., Košice 35: 20–27.
- Landucci, F., Šumberová, K., Tichý, L., et al. 2020. Classification of the European marsh vegetation (*Phragmito-Magnocaricetea*) to the association level. Appl. Veg. Sci. 23:297–316. <https://doi.org/10.1111/avsc.12484>.
- Letz, D. R., Kempa, M., Kliment, J. & Marhold, K. 2021+. SloPlantList – databáza mien cievnatých rastlín Slovenska. – www.sloplantlist.sav.sk
- Lukniš, M. (red.) 1972. Slovensko 2 – Príroda. Bratislava. Vydavateľstvo Obzor. 917 pp.
- Mucina, L., Bültmann, H., Dierßen, K., Theurillat, J.-P., Raus, T., Čarni, A., Šumberová, K., Willner, W., Dengler, J., Gavilán García, R., Chytrý, M., Hájek, M., Di Pietro, R., Iakushenko, D., Pallas, J., Daniëls, F. J. A., Bergmeier, E., Santos Guerra, A., Ermakov, N., Valachovič, M., Schaminée, J. H. J., Lysenko, T., Didukh, J.P., Pignatti, S., Rodwell, J. S., Capelo, J., Weber, H. E., Solomeshch, A., Dimopoulos, P., Aguiar, C., Hennekens, S. M. & Tichý, L. 2016. Vegetation of Europe: Hierarchical floristic classification system of vascular plant, bryophyte, lichen, and algal communities. Appl. Veg. Sci. 19, Suppl. 1: 3–264.
- Pišút, P., Procházka, J., Uherčíková, E., Matečný, I., Rusinko, A. & Čejka, T. 2023. Geografický časopis 2: 125–158.
- Stanová, V. 1993. Príspevok k flóre nivy Rudavy. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 15: 63–69.
- Stanová, V. & Grulich, V. 1993. Floristicko-fytogeografická charakteristika alúvia Rudavy. Biologia (Bratislava), 48: 407–410.
- Šuvada, R. (ed.) 2023. Katalóg biotopov Slovenska. Druhé, rozšírené vydanie. Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, 511 pp.
- Valachovič, M. 2023. *Pistia stratiotes* aj na Borskej nížine. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 42: 181–183.

Došlo 4. 4. 2025

Prijaté 6. 10. 2025